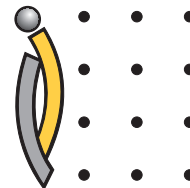

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA ŠOLSTVO, ZNANOST IN ŠPORT
URAD RS ZA ŠOLSTVO

**Center RS
za poklicno
izobraževanje
Ljubljana**

REPUBLIKA SLOVENIJA
**STROKOVNI SVET RS ZA POKLICNO
IN STROKOVNO IZOBRAŽEVANJE**

**IZHODIŠČA ZA PRIPRAVO IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMOV
NIŽJEGA IN SREDNJEGA POKLICNEGA IZOBRAŽEVANJA TER
PROGRAMOV SREDNJEGA STROKOVNEGA IZOBRAŽEVANJA**

IZHODIŠČA ZA PRIPRAVO IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMOV NIŽJEGA IN SREDNJEGA POKLICNEGA IZOBRAŽEVANJA TER PROGRAMOV SREDNJEGA STROKOVNEGA IZOBRAŽEVANJA

2

Besedilo Izhodišč so pripravili na podlagi sklepov Strokovnega sveta RS za poklicno in strokovno izobraževanje: dr. Zdenko Medveš, dr. Ivan Svetlik, Boštjan Zgonc, mag. Marija Tome, Davorin Dominkuš, Elizabeta Skuber, Vladimir Tkalec, Janez Dekleva in Janja Meglič. Ista skupina je napravila tudi izbor bistvenih izhodišč za izobraževanje odraslih, ki so jih sicer pripravili: dr. Angelca Ivančič, Sonja Klemenčič, dr. Zdenko Medveš, dr. Janko Muršak, Metka Svetina, mag. Tanja Vilič Klenovšek.

Uredila
mag. Slava Pevec Grm in Darko Mali

Jezikovno pregledala
Vlasta Kunej

Oblikovanje
Boštjan Debelak

Prelom
Freedom, d. o. o.

Izdal in založil
Center RS za poklicno izobraževanje
Ob železnici 16
Ljubljana

Predstavnik
Vladimir Tkalec

Tisk
JBB, d. o. o.

Naklada
500 izvodov

VSEBINA

I. UVOD	5	IZHODIŠČA
II. OPREDELITEV KLJUČNIH IN NOVIH POJMOV	8	3
III. STRATEGIJA VPELJEVANJA NOVOSTI V POKLICNO IN STROKOVNO IZOBRAŽEVANJE	10	
IV. CILJI PRENOVE OZIROMA PRIPRAVE NOVIH IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMOV V POKLICNEM IN STROKOVNEM IZOBRAŽEVANJU	13	
V. ODNOS MED POKLICNIMI STANDARDI IN IZOBRAŽEVALNIMI PROGRAMI OZ. NAZIVI POKLICNE ALI STROKOVNE IZOBRAZBE	16	
VI. PODLAGE ZA PRIPRAVO IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMOV	18	
1. PROGRAMI NIŽJEGA POKLICNEGA IZOBRAŽEVANJA	18	
2. PROGRAMI SREDNJEGA POKLICNEGA IZOBRAŽEVANJA	20	
3. PROGRAMI SREDNJEGA STROKOVNEGA OZ. SREDNJEGA TEHNIŠKEGA IZOBRAŽEVANJA	23	
4. PROGRAMI POKLICNO-TEHNIŠKEGA IZOBRAŽEVANJA	27	
5. PROGRAMI POKLICNEGA TEČAJA	29	
VII. PRIPRAVA KATALOGOV ZNANJA IN IZPITNIH KATALOGOV ZA PRAKTIČNO IZOBRAŽEVANJE V PROGRAMIH POKLICNEGA IZOBRAŽEVANJA	30	
VIII. TEMELJNA IZHODIŠČA ZA PRIPRAVO KATALOGOV ZNANJA	32	
1. SESTAVINE KATALOGOV ZNANJA	32	
2. VSEBINSKO STRUKTURIRANJE IZOBRAŽEVALNEGA PROGRAMA, KATALOGOV ZNANJA IN IZPITNIH KATALOGOV	34	
3. SESTAVINE IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMOV POKLICNEGA IN STROKOVNEGA IZOBRAŽEVANJA	36	

IX. PRILAGAJANJE IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMOV ZA PRIPADNIKE ITALIJANSKE NARODNE SKUPNOSTI TER ZA DVOJEZIČNO POKLICNO IN STROKOVNO IZOBRAŽEVANJE	37
--	-----------

4

X. PRILAGAJANJE IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMOV ZA DIJAKE IN VAJENCE S POSEBNIMI POTREBAMI	38
--	-----------

XI. IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH	39
-----------------------------------	-----------

1. PROGRAMI POKLICNEGA IN STROKOVNEGA IZOBRAŽEVANJA, KI NISO POSEBEJ PRIPRAVLJENI ZA ODRASLE	39
2. PROGRAMI, KI SO PRIPRAVLJENI TAKO, DA UPOŠTEVAJO PROGRAMSKE POSEBNOSTI ZA MLADE IN PROGRAMSKE POSEBNOSTI ZA ODRASLE	39
3. PROGRAMI POKLICNEGA IN STROKOVNEGA IZOBRAŽEVANJA, KI SO PRIPRAVLJENI SAMO ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH	41

XII. PREHODNA DOLOČBA	43
------------------------------	-----------

Izhodišča za pripravo izobraževalnih programov nižjega in srednjega poklicnega izobraževanja ter programov srednjega tehniškega, poklicno-tehniškega oziroma drugega strokovnega izobraževanja izhajajo iz ciljev, ki jih v poklicnem in strokovnem izobraževanju določajo Bela knjiga in šolski predpisi ter jih podrobneje opredeljujejo z namenom, da bi omogočili usklajeno pripravo izobraževalnih programov. Posebej spodbujajo pripravo novih izobraževalnih programov v skladu z globalnimi usmeritvami Slovenije na področju znanstveno-tehnološkega, delovno-organizacijskega pa tudi socialno-kulturnega razvoja, pri čemer je treba upoštevati potrebe po sodobni, kakovostni in razvojno usmerjeni izobrazbi mladine, zaposlenih in drugih odraslih ter zahteve po mednarodno primerljivih standardih znanja slovenske populacije. Opirajo se na *Izhodišča kurikularne preнове*, ki jih je sprejel Nacionalni kurikularni svet, in jih v ustrezni obliki konkretizirajo za prenovu izobraževalnih programov.

Strokovni svet RS za poklicno in strokovno izobraževanje je na svoji 53. seji 30. novembra 2001 sprejel spremembe in dopolnitve teh izhodišč. Pri tem je izhajal iz ugotovitev o spremljanju prenovljenih izobraževalnih programov v obdobju 1997–2000 ter izidov racionalne in empirične evalvacije teh programov. Izsledki spremljanja in evalvacije so bili v letu 2000 strnjeni v številne študije, neposredno in v študijah so bili predstavljeni na več strokovnih srečanjih in posvetih na nacionalni in mednarodni ravni,¹ kar vse je načrtno in organizirano potekalo zlasti v programu Phare MOCCA. Sodelovanje v tem programu je največ prispevalo k utiranju novih poti in oblikovanju izobraževalnih programov po letu 1996, kot so dualni sistem, poklicni tečaji, višje strokovne šole, socialno partnerstvo. Vendar se je pokazalo, da prvotne usmeritve, ki so sicer zagotavljale ustrezne rešitve za prehodno obdobje, niso več zadostne. Vključevanje naše države v Evropsko unijo in sprejetje filozofije vseživljenjskega učenja sta procesa, ki sta zahtevala ponovno presojo dosežkov in temeljnih usmeritev nadaljnega razvoja. Integracija izobraževanja mladine in izobraževanja odraslih, soodvisnost med formalnim in neformalnim izobraževanjem, razmerja med spričevali in certifikati, priznavanje pridobljenega znanja in spretnosti, transparentnost kvalifikacij, zagotavljanje kakovosti izobraževanja, nove vloge učiteljev, avtonomija šol in drugo so dejstva, ki zahtevajo nove koncepte. Tako so nastali mnogi dokumenti, ki povzemajo sklepe širše oz. vsestranske strokovne presoje ugotovitev in predlogov za nadaljnji razvoj poklicnega in strokovnega izobraževanja.

Osrednji vsebinski del teh izhodišč so cilji programske preнове poklicnega in strokovnega izobraževanja, pri čemer so poudarjeni predvsem tisti, ki izhajajo iz zakonske zahteve po urejanju poklicnega in strokovnega izobraževanja na načelih socialnega partnerstva ter skupni odgovornosti države, delodajalcev in delojemalcev za poklicno in strokovno izobraževanje. Najpomembnejši programskostrukturni problem izhodišč pa predstavlja opredelitev minimalnih izobrazbenih standardov ter razmerja med obsegom splošne in strokovne izobrazbe ter med teoretičnim in praktičnim znanjem v posameznih izobraževalnih programih.

---

¹ Poročilo o evalvaciji politike poklicnega in strokovnega izobraževanja, Koncept ugotavljanja in zagotavljanja kakovosti v poklicnem in strokovnem izobraževanju, Certificiranje poklicnih kvalifikacij v Sloveniji, Ocena reforme poklicnega in strokovnega izobraževanja in predlogi za nadaljnji razvoj, Memorandum o nadaljnjem razvoju poklicnega in strokovnega izobraževanja (glej poročila programa Phare MOCCA, dostopna na CD-romu in v tiskani obliki na CPI, ter posebne evalvacijske analize CPI).

Bistvene novosti, ki jih prinašajo dopolnjena izhodišča, so:

6

1. Odpiranje kurikula pomeni, da bo v prihodnje Strokovni svet RS za poklicno in strokovno izobraževanje na nacionalni ravni določil v povprečju okrog 80 % vsebine oziroma ciljev programov. Razliko bodo skladno s poklicnimi standardi, sprejetimi na nacionalni ravni, določale šole v sodelovanju z gospodarskimi združenji oziroma s socialnimi partnerji na ravni regij. Na nujnost te spremembe opozarjajo zlasti delodajalci, ki bi želeli programe hitreje prilagajati spreminjajočim se tehnološkim zahtevam in proizvodnim programom. Odpiranje kurikula želijo tudi šole, da bi se lažje odzivale na zahteve delodajalcev ter različnih skupin udeležencev izobraževanja in da bi tako krepile svojo razvojno vlogo. Za bolj dejavno vlogo socialnih partnerjev na regionalni ravni je zainteresirana tudi država, saj se s tem na nacionalni ravni razbremeni razreševanja specifičnih regionalnih vprašanj; z večjo avtonomijo šol pa krepí njihovo strokovnost in odgovornost za kakovost izobraževanja. V prihodnje je mogoče računati tudi z večjimi materialnimi vložki delodajalcev in udeležencev izobraževanja. S tako rešitvijo bo na nacionalni ravni v zadostni meri zagotovljena enotnost izobrazbenega standarda. Odpira pa se prostor za zadovoljevanje specifičnih izobraževalnih potreb gospodarskih panog, regij in posameznih socialnih skupin, kot so odrasli, osebe s posebnimi potrebami, narodnostne manjšine in drugi. Temu v prid govorijo izkušnje razvitejših držav, kot sta Nizozemska in Danska, pa tudi tranzicijskih, kot je Madžarska.

2. Modularizacija programov je opredeljena kot oblikovanje širših izobraževalnih programov v take dele, ki na eni strani izhajajo iz poklicnih standardov, na drugi pa vodijo k poklicnim kvalifikacijam. Zaradi majhnosti in potrebe po širši izobrazbi, ki omogoča boljše prilagodljivost na zmeraj več sprememb v delu, v Sloveniji ne smemo drobiti izobraževalnih programov. Hkrati ugotavljamo, da nam dobršnega dela mladih ne uspe uspešno pripeljati skozi programe poklicnega izobraževanja, bodisi ker so zanje prezahtevni ali pa nam jih ne uspe motivirati, da bi vztrajali do konca. Z modulno zasnovanostjo programov bomo odraslim omogočili pridobivanje novih kvalifikacij ter omogočali mladim brez formalne izobrazbe, da si pridobijo poklicno kvalifikacijo. Predvsem pa bomo olajšali pridobivanje višjih stopenj izobrazbe, saj si jih bodo udeleženci izobraževanja lahko pridobivali po delih – modulih. S tem se programiranje izobraževanja uskladi z rešitvami, ki jih prinaša Zakon o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah, in odpira nove možnosti za vseživljenjsko učenje, to pa je eno osrednjih prizadevanj razvitih evropskih držav in mednarodnih organizacij.

3. Povezovanje splošnega, strokovnega in praktičnega izobraževanja pomeni odmik od predmetne zasnovanosti programov in znanstvene sistematike v predmetih k bolj problemsko zasnovanim programom in njihovemu izvajanju. Kurikularna prenova je kljub zahtevi po ciljni zasnovanosti programov in novih pedagoško-didaktičnih prijemih v tem pogledu le delno uspela. Zato tudi prenovljeni programi poklicnega in strokovnega izobraževanja ostajajo za populacijo, ki vstopa vanje, prezahtevni, v pogledu na izobraževanje preveč oddaljeni od izkustva in motivov učencev, pa tudi od problematike delovnih okolij, v katere naj bi prihajali maturanti. Od mladih, ki začenjajo poklicno in strokovno izobraževanje, ni mogoče pričakovati, da bodo lahko sami konkretne delovne in življenjske probleme osmišljali z znanjem, ki ga dobijo pri splošnih in strokovnih predmetih, če tega ne stori šola. Prav tako splošno in strokovno znanje pade v prazen prostor, če se ne pokaže njegova uporabnost. Zato poklicno in strokovno izobraževanje mlade, ki so bolj usmerjeni k praktičnim dejavnostim in manj k abstraktnemu mišljenju, odbija in je zanje pretežko. Odrasli, ki se vključujejo v to izobraževanje, so glede na svoje delovne izkušnje le malo na boljšem. Pri povezovanju izobraževanja ne gre za izločanje pomembnih

vsebin in ciljev splošnih in strokovnih predmetov, temveč za to, kako te vsebine približati učencem. Zato v tem dokumentu predlagamo nekaj konkretnih korakov, ki naj v pripravi prihodnjih izobraževalnih programov zagotovijo njihovo večjo vsebinsko skladnost in usmerjenost posameznih področij znanja k specifičnim ciljem poklicnega izobraževanja in posameznikovega osebnostnega razvoja:

- podlaga za včlenjevanje splošnega znanja v izobraževalni program so ključne kvalifikacije, ki se uresničujejo v povezavi s strokovnim in zlasti praktičnim delom izobraževanja;
- v nižjem in srednjem poklicnem izobraževanju naj bi namesto klasične delitve in poimenovanja splošnoizobraževalnih in strokovno-teoretičnih predmetov že s poimenovanjem poudarili, da imajo namesto predmetne sistematike prednost specifični cilji in vloga znanja v razvijanju poklicnih kompetenc ter uporabi znanja v zasebnem in javnem življenju;
- zgradba predmetnika naj zagotavlja povezovanje (integracijo) ustreznega splošnega znanja s strokovnim in praktičnim delom izobraževanja;
- v nižjem poklicnem izobraževanju je osrednja sestavina predmetnika praktično izobraževanje, znotraj katerega se načrtuje tudi pridobivanje strokovno-teoretičnega ter ustreznega splošnega znanja, ki je opredeljeno s ključnimi kvalifikacijami;
- v srednjem poklicnem izobraževanju naj bo zagotovljena integracija splošnega strokovnega znanja z ustreznimi naravoslovnimi, družboslovnimi in umetnostnimi vsebinami ter integracija posebnega strokovno-teoretičnega znanja v praktično izobraževanje.

4. Izenačevanje izobrazbenega standarda za šolsko in dualno obliko poklicnega izobraževanja.

Zdajšnja razlika med obema oblikama izobraževanja se zdi neustrezna, saj v resnici vodi do dveh različnih standardov izobrazbe. Dozdajšnje evalvacije dualne oblike so pokazale, da bi jo mogli vzeti kot standardno in da bi tudi od šolske oblike pričakovali tesnejše sodelovanje z delodajalci.

Ta izhodišča opredeljujejo tudi:

- pripravo oz. prilagajanje programov poklicnega in strokovnega izobraževanja odraslim udeležencem izobraževanja;
- pripravo oz. prilagajanje programov poklicnega in strokovnega izobraževanja osebam, za katere je zaradi njihovih razvojnih posebnosti potrebno razviti specialne oblike izobraževanja;
- prilagajanje izobraževalnih programov za pripadnike italijanske narodne skupnosti ter za dvojezično poklicno in strokovno izobraževanje.

II. OPREDELITEV KLJUČNIH IN NOVIH POJMOV

Zaradi enotnega razumevanja izhodišč v uvodu pojasnujemo nekatere nove in ključne pojme, kot so: poklic, poklicno področje, poklicne kompetence, ključne kvalifikacije, poklicna kvalifikacija, poklicni standard in modul.

8

Poklic je statistično-analitična enota, v katero se razvršča delo, sorodno po vsebini in zahtevnosti in ki ga praviloma opravlja ena oseba. Več po vsebini podobnih poklicev je mogoče obravnavati kot **poklicno področje**. Izobraževalni programi se tako lahko pripravljajo za en poklic ali za več poklicev oziroma poklicno področje.

Poklicne kompetence so izkazane posameznikove zmožnosti, da uporablja svoje sposobnosti in znanje pri dejavnem obvladovanju običajnih in spremenljivih poklicnih razmer (CEDEFOP, 1999); so zmožnost zadostiti zahtevam zaposlitve oziroma specifičnim delovnim vlogam, zmožnost napraviti nekaj dobro (ETF, 1997). Poklicne kompetence delimo na tiste, ki so specifične za posamezen poklic, in na ključne kompetence, ki so poklicno transverzalne in jih je mogoče razvijati s ključnimi kvalifikacijami.

Ključne kvalifikacije (splošne, jedrne, generične) so znanje, spretnosti in sposobnosti, ki so uporabni v različnih delovnih razmerah, v različnih poklicih, na različnih poklicnih področjih in v različnih življenjskih položajih. Posameznikom omogočajo poklicno mobilnost in socialno vključenost. Zato naj bi na različnih ravneh zahtevnosti predstavljale jedro vsake, tudi poklicne izobrazbe. Mednje največkrat uvrščajo: komunikacijo v maternem in tujih jezikih; uporabno računstvo oziroma matematiko; delo z informacijami in informacijsko tehnologijo; različne metodologije za komuniciranje, analize, odločanje, reševanje problemov, organiziranje in obvladovanje sprememb; metodologije za obvladovanje socialnih razmer, kot so delo z ljudmi, timsko delo, navezovanje stikov in oblikovanje socialne mreže, uravnavanje konfliktov in pogajanje; metodologije učenja in samoizobraževanja, kot so pridobivanje, izbira, razumevanje, osmišljanje in uporaba novega znanja in spretnosti; podjetništvo; vodenje; varovanje zdravja in okolja in podobno.

Poklicna kvalifikacija je delovna, poklicna oziroma strokovna usposobljenost, potrebna za opravljanje poklica ali posameznih sklopov nalog v okviru poklica na določeni ravni zahtevnosti. Vsebinsko se prekriva s poklicnimi kompetencami.

Nacionalna poklicna kvalifikacija je formalno priznana na podlagi nacionalnih poklicnih standardov in pridobljena na podlagi verificiranih izobraževalnih programov ali v postopku preverjanja in potrjevanja nacionalnih poklicnih kvalifikacij.

Poklicni standard je dokument s temi prviniami: ime in koda poklica, raven zahtevnosti, poklicne kompetence ter opis poklicnega standarda, ki vsebuje: področja dela, ključna dela, znanje in spretnosti (temeljno praktično znanje, nanj navezано strokovno-teoretično, pripadajoče splošno znanje in ključne kvalifikacije). Poklicni standard se pripravi na podlagi profila poklica in je podlaga za oblikovanje programa oz. programskih modulov kot delov programa za pridobitev poklicne ali strokovne izobrazbe. Poklicni standard je tudi podlaga za pridobitev nacionalne

poklicne kvalifikacije bodisi z neposrednim preverjanjem strokovnega znanja, spretnosti in sposobnosti bodisi na podlagi listin, pridobljenih po izobraževalnih programih.

Modul daje neko zaokroženo znanje, ki predstavlja poklicno prepoznavno usposobljenost oz. poklicno kvalifikacijo. Modul ustreza delu programa in se pripravi na podlagi poklicnega standarda. Program z več poklicnimi standardi ima več modulov. Modul je zaokrožena celota ciljev in vsebin, ki obsega praktično znanje, nanj navezано strokovno-teoretično znanje, pripadajoče splošno znanje (uporabno v poklicu) in ključne kvalifikacije.

IZHODIŠČA

9

III. STRATEGIJA VPELJEVANJA NOVOSTI V POKLICNO IN STROKOVNO IZOBRAŽEVANJE

USMERITVE ZA RAZVOJ IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMOV

10

V strateškem smislu je programska prenova z izhodišči usmerjena k naslednjim globalnim ciljem:

- doseči v posameznem programu ustrezna razmerja med teoretičnim in praktičnim vidikom poklicne usposobljenosti;
- uveljaviti načelo pretežno učinkovitega in problemskega načrtovanja v pripravi katalogov znanja in pri izpeljavi učnega procesa;
- izhodišče za določanje ciljev izobraževanja so poklicne kvalifikacije, ki izhajajo iz treh ciljnih dimenzij kakovosti poklicnega dela in razvoja: pridobitve strokovno-tehničnega znanja, razvoja ključnih kompetenc in osebnostnega razvoja;
- razviti poklicno izobraževanje, ki naj v skladu s potrebnimi sodobnega tehnološkega in socialnega razvoja omogoča kakovost izobrazbe in sposobnost razumevanja razmerij med tehnološkim razvojem, razvojem dela, socialnim razvojem ter osebnostnim razvojem posameznika;
- zagotoviti širšo poklicno oz. strokovno izobrazbo ter kompetentnost, spodbujati širino poklicnega znanja, usposabljanje in motivirati za stalno izobraževanje ter zagotavljati možnosti za razvoj poklicne kariere in mobilnost delovne sile;
- doseči večjo notranjo vsebinsko povezanost in prepletenost posameznih vrst znanja – splošne izobrazbe, strokovne teorije in prakse;
- splošno izobrazbo je treba povezovati s strokovno, po možnosti splošne vsebine načrtovati in izvajati prilagojeno stroki ter tudi integrirati v strokovna izobraževalna področja;
- zlasti na prvih stopnjah poklicnega izobraževanja (nižje in srednje poklicno izobraževanje) naj se zagotovi poučevanje teorije ob praktičnem delu, strokovno-teoretične vsebine se praviloma načrtujejo in razporejajo ob ciljih praktičnega izobraževanja;
- razviti povezanost ter prepletanje izobraževanja in dela, razviti možnosti za bolj kakovostno poklicno izobraževanje z zagotavljanjem možnosti za izvajanje praktičnega izobraževanja neposredno pri delodajalcih v vseh vrstah izobraževalnih programov in na vseh stopnjah poklicnega ter strokovnega izobraževanja;
- oblikovati ustrezno programsko ponudbo z dopolnjevanjem celotne vertikale v sistemu poklicnega in strokovnega izobraževanja tako, da bo vsakomur omogočeno pridobiti temeljno poklicno izobrazbo, pa tudi nadaljnje izobraževanje za zahtevnejše poklice, za opravljanje bolj kompleksnih del, za strokovno in poslovno odločanje ter za vpeljevanje inovacij;
- širiti programsko ponudbo in uravnotežiti zahtevnost izobrazbenih standardov tako, da bodo primerni različnim delom populacije, znotraj tega zagotoviti tudi boljše možnosti izobraževanja za učno manj zmogljive osebe in tudi osebe s posebnimi potrebami;

- zagotoviti večjo programsko prožnost in avtonomijo šol, podjetij ter drugih izvajalcev izobraževanja;
- omogočiti večjo prilagodljivost izobraževanja tehnološkemu razvoju in razvoju v strukturi dela;
- zagotoviti več možnosti za uresničevanje lokalnih potreb, interesov in posebnosti v poklicnem in strokovnem izobraževanju;
- zagotoviti programske rešitve za načrtno vseživljenjsko učenje za pridobitev izobrazbe in kvalifikacije;
- postaviti temelje za prehodnost dijakov med izobraževalnimi programi;
- postaviti temelje za inovativne metode poučevanja in učenja;
- zagotoviti možnosti za zaposlene in druge odrasle osebe, da si pridobijo poklicno izobrazbo z izpiti, ne da bi se udeleževale formalnih oblik izobraževanja.

Navedene strateške cilje bo mogoče uresničiti v različni dinamiki. Z novimi izhodišči želimo pospešiti ta proces tako, da bomo najprej na nov način pripravili le nekaj programov ter jih poskusno vpeljali z izpolnitvijo vseh ustreznih pogojev, kot so aktiviranje regionalnih koalicij, učni pripomočki in usposobitev učiteljev. Njihova evalvacija bo podlaga za spremembe tudi na drugih področjih, v katera na začetku ne bomo posegali frontalno.

POVEZOVANJE IZOBRAŽEVANJA IN DELA – IZOBRAŽEVANJE V DELOVNEM PROCESU

Izobraževanje v naravnih delovnih razmerah je sestavni del vsakega izobraževalnega programa v poklicnem in strokovnem izobraževanju, praviloma pa je njegov sestavni del tudi izobraževanje pri delodajalcih. Praktično izobraževanje mora omogočati tudi pridobivanje znanja, zlasti pa poklicno socializacijo in razvoj osebnostnih potencialov ter poklicnih kompetenc, pomembnih za kakovost dela in uspešen razvoj poklicne kariere z neposrednim opravljanjem dela.

Nosilec izobraževanja sta podjetje in šola, ki skupaj s šolsko delavnico – medpodjetniškim centrom, izpeljujeta izobraževalni program. Programi srednjega poklicnega izobraževanja so enakovredni ne glede na dualno ali šolsko organizacijo izobraževanja. Za dualno obliko se šteje izpeljava izobraževanja na podlagi individualnih učnih pogodb med delodajalcem, vajencem in njegovimi starši oz. zakonitimi zastopniki, za šolsko pa izpeljava izobraževanja na podlagi pogodbe, ki jo šola sklene z delodajalci za dijake, ki niso sklenili individualnih učnih pogodb. Pri tem naj bodo pravice in obveznosti pogodbenih partnerjev obakrat enake.

Načrtovanje in izvajanje praktičnega izobraževanja v delovnem procesu temelji na reševanju problemov v realni delovni situaciji. Praktično izobraževanje v šolskih delavnicah – medpodjetniških centrih, obsega zlasti pridobivanje elementarnega in tistega temeljnega poklicnega znanja ter spretnosti, ki bi olajšale vključitev dijaka/vajenca v izobraževanje neposredno v delovnem procesu, ter tistega znanja, ki ga v podjetju ali obratovalnici ne more pridobiti. Izobraževanje v šoli in podjetju oziroma medpodjetniškem centru je enakovredno.

Bistvena prvina razvoja tega izobraževanja, zlasti poklicnega, je razvoj socialnega partnerstva. To je temeljni pogoj za načrtovanje izobraževanja, pripravo izobraževalnih programov in izvajanje praktičnega izobraževanja v podjetjih. Strategija vpeljevanja praktičnega izobraževanja tudi v podjetjih izhaja iz trendov razvoja gospodarsko in šolsko razvitih držav, ki kažejo, da v tržnem gospodarstvu ni mogoče organizirati kakovostnega poklicnega izobraževanja brez soudeležbe in soodgovornosti delodajalcev ter njihovih združenj. To je pomembno za zvišanje kakovosti celotnega poklicnega izobraževanja, še posebno praktičnega.

12

IV. CILJI PRIPRAVE NOVIH IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMOV V POKLICNEM IN STROKOVNEM IZOBRAŽEVANJU

Izobraževalni programi se bodo prenavljali oz. pripravljali na novo tako, da bodo omogočili uresničevanje predvsem tehle ciljev:

1. Zagotoviti primerljivost izobraževalnih programov in enakovrednost standardov oz. rezultatov v doseženi poklicni izobrazbi z razvitimi evropskimi državami ter ustvarjati programske in izvedbene možnosti za izobraževanje, ki ga zahteva na znanju temelječa ekonomija.

2. Zagotoviti kakovostno poklicno izobrazbo: vsak izobraževalni program, zlasti pa njegova izpeljava, mora zagotavljati enake standarde strokovne usposobljenosti vsem, ki se po njem izobražujejo; predvsem pa si morajo udeleženci izobraževanja pridobiti ključne kompetence za obvladovanje najbolj celostnih in zahtevnih delovnih nalog v okviru posameznega poklicnega področja, za katerega se izobražujejo.

3. Izobraževalni programi naj izhajajo iz širših delovnih in poklicnih področij, nastajajo naj na podlagi povezovanja poklicev v skupine tako, da pridobljena izobrazba zagotavlja posamezniku znanje in sposobnosti za hitro prilagajanje razmeram v delovnem procesu, mu omogoča večjo delovno mobilnost oz. prehodnost (izbiro) med poklici in delovnimi mesti pri zaposlovanju, zlasti pa večjo prilagodljivost pri nadaljnjem pridobivanju izobrazbe in kvalifikacij.

4. Programi, ki omogočajo pridobiti izobrazbo za več poklicnih standardov, naj bodo modulno strukturirani tako, da vsak modul omogoča pridobiti prepoznavno poklicno kvalifikacijo.

5. Povezanost in prepletenost splošnega, strokovno-teoretičnega in praktičnega znanja mora biti temelj za pripravo katalogov znanja pri vseh predmetih. To načelo se mora enakovredno izraziti kot spodbujanje in usmerjanje pouka k aplikativnosti znanja z razvijanjem smisla, sposobnosti in spretnosti za njegovo uporabo, kot tudi spodbujanje k inovativnosti v poklicu in k ustvarjalnemu delu.

Katalogi znanja za praktični pouk v šoli in praktično izobraževanje v delovnem procesu morajo zagotoviti razvijanje praktičnih spretnosti, delovnih sposobnosti in delovnih navad na podlagi aplikacije teorije in teoretskega osmišljanja prakse. V katalogih znanja za praktični pouk se zaradi tega opredeli konkretno strokovno-teoretično znanje, ki ga dijaki (vajenci) pridobivajo hkrati z razvijanjem posameznih delovnih sposobnosti, spretnosti in navad.

6. Posebno pozornost je treba glede na negativno tradicijo in zaostanek pri pripravi katalogov znanja **nameniti "teoretizaciji" praktičnega izobraževanja.** Le-ta mora zagotoviti, da bo vsako praktično izobraževanje in razvijanje praktičnih spretnosti tudi teoretično osmišljeno, tako da se bodo dijaki oziroma vajenci poklicno in delovno usposabljali ter spretnosti urili in razvijali na podlagi poznavanja in razumevanja splošnih principov in teorij ter znali vnaprej predvideti posledice strokovnih odločitev in opravil, ne pa samo na podlagi izkušenj in posnemanja.

Bistveni cilj praktičnega izobraževanja in poklicne usposobitve kot celote je razvijanje sposobnosti reševanja problemov z razumevanjem teoretičnih temeljev posameznega delovnega procesa ali poklicnega opravila ter na tej intelektualni podlagi dosežena poklicna izurjenost, zanesljivost in rutina.

Zaradi tesnejšega povezovanja praktičnega in teoretičnega izobraževanja je treba v programih izenačiti pogoje izvajanja teoretičnega in praktičnega izobraževanja ter s temi načeli uskladiti tudi normative in standarde.

7. Izobraževalni programi naj bodo strukturirani tako, da bo vsakdo lahko dosegel temeljno poklicno izobrazbo ali vsaj javno priznano poklicno kvalifikacijo.

Možnosti za nadaljnjo poklicno kariero, zlasti za **nadaljnje izobraževanje**, za poglobljanje in razširjanje poklicne izobrazbe, se zagotovijo v poklicni vertikali s programi za pridobivanje višjih izobrazbenih stopenj ter s pridobivanjem nacionalnih poklicnih kvalifikacij.

8. Pri pripravi katalogov znanja se namesto enostranskega učnovsebinskega uveljavi **prepletanje učnociljnega in učnovsebinskega načrtovanja**. Učni cilji morajo biti določeni jasno, da jih je mogoče čim bolj enopomensko razumeti; tako bo učiteljem omogočeno lažje izbirati ustrezne vsebine in metode pouka. Učni cilji se določajo tudi **s premislekom o njihovi realni uresničljivosti**, zato naj bi, kolikor je mogoče, razbremenili zdajšnje učne **načrte po načelu: DATI UČENCEM MANJ, DA BI ODNESLI VEČ**.

Učne vsebine se s katalogi praviloma predpišejo predvsem v primerih, ko to narekujejo zahteve za praktični del poklicne usposobitve; to pomeni zlasti pri praktičnem izobraževanju in pri usmerjanju učiteljev v uporabnost splošnega oziroma strokovnoteoretičnega znanja.

9. Načrtovanje ciljev v programih poklicnega in strokovnega izobraževanja naj bo strukturirano v tri sklope:

- **informativne cilje** (pridobivanje znanja, informacij, programov, teorij; pridobivanje znanja o temeljnih metodah ter postopkih reševanja delovnih oz. strokovnih problemov; spoznavanje orodja, naprav, delovnih in produkcijskih sistemov ter razvijanje spretnosti za varno ter učinkovito ravnanje z njimi; razvijanje tehnološke kulture, računalniške pismenosti in znanja jezikov; razvijanje psihomotoričnih spretnosti, potrebnih za doseganje standardov in norm delovne izurjenosti);
- **formativne cilje** (formativni cilji se definirajo z vidika razvojnoprocesnih ciljev in poudarjajo zlasti: osmišljevanje teoretičnega s praktičnim in praktičnega s teoretičnim; razvijanje sposobnosti za uporabo znanja v konkretnih in novih delovnih položajih – kompetence; razvijanje spretnosti v praktični uporabi metod in postopkov ter sposobnosti, pomembnih za razumevanje razvojnih problemov na strokovnem in delovnem področju, razvijanje sposobnosti za strokovno odločanje pri reševanju problemov in posebno kritičnih delovnih položajev; razvijanje sposobnosti in spretnosti za kakovostno poklicno delo, za podjetništvo, za sprejemanje odgovornosti ter razvijanje motivacije in sposobnosti za samoizobraževanje in inovativnost);
- **socializacijske cilje** (razvoj socialno-kulturnih norm poklicnega delovanja in komuniciranja ter norm poslovanja; razvijanje strokovne oz. poklicne doktrine ter ključnih osebnostnih lastnosti, ki so povezane s kakovostjo dela v nekem poklicu, stroki; razvijanje poklicne oz.

strokovne identitete in odgovornosti; razvijanje motiviranosti in sposobnosti za timsko delo, za sodelovanje in reševanje problemov in sprejemanje tveganja ter razvijanje samozavesti in socialne integracije v podjetju ali delovni skupini).

10. Katalogi znanja so podlaga za pripravo **izpitnih katalogov zaključnega izpita oziroma poklicne mature.**

11. S predmetniki naj se presega predmetna razdrobljenost in zagotavlja čim večja stopnja integrativnosti znanja, zlasti z zmanjševanjem števila predmetov, s povezovanjem posameznih področij znanja in predmetov v logično in vsebinsko zaokrožene celote ter z včlenjevanjem teoretičnega znanja v praktično izobraževanje. Cilji integrativnosti znanja so: celostnost izobrazbe, sposobnost razumevanja celote delovnega procesa in zagotavljanja kakovosti od načrtovanja prek priprave ter koordinacije inovacij do izvedbe in kontrole; sposobnost predvidevanja posledic posameznih odločitev in dejavnosti, interdisciplinarnost v razumevanju in reševanju posameznih praktičnih problemov ter navsezadnje tudi preprečevanje preobremenjenosti dijakov/vajencev.

V nižjem in srednjem poklicnem izobraževanju naj bi se splošno znanje, ki je temeljno za posamezne stroke ali poklice, v večji meri včlenilo v strokovne predmete.

12. Katalogi znanja za posamezne predmete naj bodo **uravnoteženi glede upoštevanja načel sistematičnosti in eksemplarnosti pouka,** osredotočijo naj pozornost na temeljno znanje, zagotavljajo naj najvišjo kakovost v temeljnih dejavnostih posameznega poklica oz. stroke.

Zlasti v nižjem in srednjem poklicnem izobraževanju naj bi imel problemski prijem v načrtovanju ciljev in vsebin prednost pred strokovno sistematiko.

Katalogi znanja za praktični pouk naj zagotavljajo strokovno ustrezno in ekonomsko racionalno delitev ter povezanost med delom tega pouka, ki naj bi se izvajal v šoli, v skupnih centrih za praktično izobraževanje (v medpodjetniških centrih) ter v posameznih podjetjih. S katalogi mora biti opredeljeno, kateri del praktičnega izobraževanja se izvaja v šoli, medpodjetniških centrih oziroma pri posameznem delodajalcu.

13. Pri pripravi posameznih katalogov znanja je treba poseben pomen nameniti znanju, ki je pomembno in specifično za **ekološko ozaveščeno poklicno delovanje, za varno in okolju neškodljivo delo, za racionalno uporabo energije, surovin in drugih naravnih virov.** Tako si dijaki postopoma lahko oblikujejo zavest o ekoloških problemih in potencialnih nevarnostih nekega delovnega področja kot celote ter posameznih delovnih postopkov ali opravil in si razvijejo pozitivno vednost o tem, da je skrb za vzdrževanje naravnega ravnovesja in zdrave narave ter skrb za lastno zdravo življenje tudi v poklicnem delu odgovornost vsakega posameznika. Ekološki vidik izobraževanja je treba navezati na drugo znanje, še zlasti pa ga morajo zagotoviti katalogi znanja za praktično izobraževanje, posebno v tistem delu, ki se izvaja pri delodajalcu.

V. ODNOS MED POKLICNIMI STANDARDI IN IZOBRAŽEVALNIMI PROGRAMI OZ. NAZIVI POKLICNE ALI STROKOVNE IZOBRAZBE

16

POKLIC IN NAZIV POKLICNE OZ. STROKOVNE IZOBRAZBE

Izobraževalni programi v poklicnem in strokovnem izobraževanju se pripravljajo na podlagi poklicnih standardov. Izobraževalni programi naj omogočajo na vseh stopnjah pridobiti poklicno ali strokovno izobrazbo za širša poklicna področja, kar posamezniku zagotavlja večjo stopnjo mobilnosti na delu in pri zaposlovanju. Zato izobraževalni programi ne morejo mehanično slediti tehnološki in organizacijski delitvi poklicev, temveč je "naročilo" za pripravo izobraževalnega programa izid zavestne odločitve socialnih partnerjev na nacionalni, regionalni ali panožni ravni.

Izobraževalni program praviloma omogoča pridobiti izobrazbo za več poklicev oz. poklicnih standardov. Definiranje izobraževalnega programa temelji tudi na mednarodnih primerjavah, upoštevanju direktiv Evropske unije in na naši tradiciji ter premisleku o tem, za katere poklice je smotrno organizirati izobraževanje na enakih standardih splošne izobrazbe, z enakim ali sorodnim strokovno-teoretičnim znanjem ter na enakih standardih praktične poklicne usposobljenosti. Med merila za določitev sorodnosti poklicev, za katere naj se izobraževanje načrtuje po istem programu, smemo šteti zlasti:

- tehnološko sorodnost poklicev oziroma podobnost poklicnih standardov (sorodnost glede na predmet dela, delovna sredstva, tehnološke postopke, delovne naloge, potrebno znanje in ključne kvalifikacije);
- sorodnost področij splošne izobrazbe, zlasti pa strokovno-teoretičnega znanja;
- sorodnost ključnih kvalifikacij, poklicnih spretnosti in sposobnosti;
- sorodnost položaja poklicev v poklicni vertikali in izkušnjsko preverjene možnosti za razvijanje poklicne kariere (z možnostjo skupnega programiranja izobraževanja poklicev različnih stopenj zahtevnosti: srednjih poklicnih, strokovno-tehniških in poklicno-tehniških izobraževalnih programov vred);
- možnost mobilnosti pri delu, zamenljivost pri zaposlovanju;
- število zaposlenih v določenem poklicu in dolgoročne potrebe;
- zanimanje učencev za vpis v program.

Naziv izobraževalnega programa je praviloma tudi **naziv poklicne oz. strokovne izobrazbe**, ki ga pridobi, kdor je program končal. Naziv poklicne oz. strokovne izobrazbe se vpisuje v spričevalo o končanem izobraževanju. Iz listine, ki bo dodatek spričevalu, bodo razvidne specifikke v posameznikovem izobraževanju (izbirni predmeti, večji obseg praktičnega oz. teoretičnega znanja itn.). Iz naziva poklicne ali strokovne izobrazbe izhaja, da se je posameznik s končanim izobraževanjem usposobil za vse poklice, ki so uvrščeni v ustrezno skupino poklicev, za katere je bil izobraževalni program pripravljen, in to brezpogojno – torej za delo v teh poklicih ni potrebno nikakršno nadaljnje formalno izobraževanje ali usposabljanje, kot na primer pripravništvo.

IZOBRAŽEVALNI PROGRAMI SE ČLENILJO V MODULE

Izobraževalni program omogoča pridobiti en naziv poklicne ali strokovne izobrazbe.

Moduli v izobraževalnem programu se pripravijo, če omogoča program pridobiti izobrazbo, ki ustreza več poklicnim standardom.

Modul vsak zase ne omogoča pridobiti poklicne izobrazbe, lahko pa omogoča pridobitev poklicne kvalifikacije v skladu z zakonom.

Nacionalna poklicna kvalifikacija, ki jo je pridobil posameznik, se upošteva pri pridobivanju javno veljavne izobrazbe.

Modul obsega praktično znanje, nanj navezано strokovno-teoretično znanje in ključne kvalifikacije.

Sestavni deli modula so: ime modula, cilji izobraževanja, posebnosti v preverjanju in ocenjevanju znanja, pogoji za vključitev, pogoji za napredovanje in dokončanje izobraževanja, obseg ur (trajanje modula), razmerje med različnimi oblikami vzgojno-izobraževalnega dela (predavanja, vaje, laboratorijsko delo itn.), učni dosežki, merila in postopki preverjanja.

RAZMERJA MED POKLICNIMI STANDARDI IN NAZIVI POKLICNE ALI STROKOVNE IZOBRAZBE SO RAZLIČNA:

poklicni standard 1	1 izobraževalni program	1 naziv poklicne izobrazbe
poklicni standard 2 } poklicni standard 3 } poklicni standard 4 }	1 izobraževalni program	1 naziv poklicne izobrazbe
poklicni standard 5 } poklicni standard 6 } poklicni standard 7 } poklicni standard 8 }	1 izobr. program { modul – nac. pokl. kval. 5 modul – nac. pokl. kval. 6 modul – nac. pokl. kval. 7, 8 }	1 naziv poklicne izobrazbe

VI. PODLAGE ZA PRIPRAVO IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMOV

18

1. PROGRAMI NIŽJEGA POKLICNEGA IZOBRAŽEVANJA

Značilnosti izobraževalnih programov in ciljev izobraževanja so:

- utrditev in dopolnitev splošne izobrazbe iz ključnih predmetov osnovne šole, pomembnih za življenjsko in poklicno uspešnost;
- splošno znanje se povezuje s strokovnim znanjem;
- načelo učenja na podlagi primerov in vzorcev ter načela celostnosti in problemskosti pouka in uporabnosti znanja imajo prednost pred načeli znanstvene sistematičnosti;
- pri vseh učnih ciljih je poudarek na praktičnem življenjsko in poklicno uporabnem znanju;
- izhodišče za načrtovanje ciljev pri strokovno-teoretičnih predmetih je potrebnost strokovno-teoretičnega znanja pri praktičnem izobraževanju;
- izobraževanje temelji na posnemanju, urjenju in reševanju problemov;
- poklicna usposobljenost mora zagotavljati opravljanje delovnih nalog na podlagi vnaprej izdelane tehnološke dokumentacije, navodil in predpisanih postopkov dela;
- cilji praktičnega izobraževanja izhajajo iz relativno preglednih, standardiziranih, čeprav lahko tudi kompleksnih delovnih opravil, značilnih tudi za nekatere poklice širokih profilov;
- uspešnost ključnih poklicnih ciljev je povezana s praktičnim izobraževanjem v neposrednem delovnem procesu, izobraževanje je povezano z opravljanjem dela v naravnih delovnih razmerah.

IZHODIŠČA ZA SESTAVLJANJE PREDMETNIKA

Izobraževanje traja dve leti in obsega 2240 ur.

Skupno število ur pouka izhaja iz postavke 32 tedenskih ur za teoretični in praktični pouk in 38 tedenskih ur za praktično izobraževanje v delovnem procesu ter skupno 70 tednov izobraževanja. Strokovni svet določa kot minimalni standard področja in obseg znanja za največ 1792 ur, vsebino in cilje izobraževanja pri preostalih urah (448 ur) pa kot obvezni del določi šola s tem, da v sodelovanju z regionalnimi partnerji in/ali predstavniki gospodarskih panog na nacionalni ravni izdela ali izbere že pripravljene kataloge znanja. Število ur, ki jih določata strokovni svet oziroma šola, se lahko razlikuje od navedenega največ za +,-3 odstotke, vendar ne sme presegati 2240 ur.

V skladu z zakonom o usmerjanju otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami šola lahko prilagodi izvedbo programa tem osebam, pri čemer lahko zanje tudi podaljša izobraževanje, vendar največ za eno leto. Strokovni svet lahko za izobraževanje oseb s posebnimi potrebami prilagodi celoten izobraževalni program, pri tem lahko prilagodi tudi predmetnik tako, da posamezne predmete nadomesti z ustreznimi enakovrednimi predmeti.

**MINIMALNI STANDARD
SPLOŠNE IZOBRAZBE, STROKOVNO-TEORETIČNEGA IN PRAKTIČNEGA ZNANJA
ZA PROGRAME NIŽJEGA POKLICNEGA IZOBRAŽEVANJA**

IZHODIŠČA

19

Predmet (ključne kvalifikacije)		Skupno št. ur	Odstotek	
Sporazumevanje v slovenščini	}	Skupno znanje	672	30 %
Strokovno računstvo				
Družba-tehnika-delo				
Šport				
Praktično izobraževanje s strokovno teorijo:				
praktični pouk		968		
praktično izobraževanje v delovnem procesu		152		
Skupaj		1120		50 %
Na nacionalni ravni		1792		80 %
Na ravni šole*		448		20 %
Skupaj		2240		100 %

* Šola v sodelovanju z gospodarskimi združenji oziroma regionalnimi partnerji pripravi in sprejme (ali izbere že pripravljene) kataloge znanja, pri čemer lahko fond ur skupnega znanja znaša največ 105 ur ter fond ur, namenjen praktičnemu izobraževanju in strokovni teoriji, razliki do 448 ur +,-3 odstotke.

Sestavni del predmetnika oz. izobraževalnega programa sta najmanj dva tedna interesnih dejavnosti na leto, v zadnjem letniku pa najmanj en teden.

Teoretični pouk in praktično izobraževanje naj se menjavata v ustreznem razmerju ali zaporedju, ki ga je treba opredeliti za vsak program posebej.

20

ZAKLJUČNI IZPIT

Zaključni izpit obsega izdelek oz. storitev z zagovorom, v katerem kandidat dokazuje poznavanje splošnega, strokovno-teoretičnega in praktičnega znanja.

Vsebina izpita mora biti jasno in konkretno opredeljena na enotnih standardih, ki se **določijo v obliki izpitnih katalogov**. V izpitnem katalogu se lahko določi, da se pri zaključnem izpitu preverja tudi strokovno-teoretično znanje.

2. PROGRAMI SREDNJEGA POKLICNEGA IZOBRAŽEVANJA

Značilnosti izobraževalnih programov in ciljev izobraževanja:

- nadgraditev splošne izobrazbe na ravni uspešno končane osnovne šole, s posebnim poudarkom na pridobivanju ključnih kvalifikacij, ki so podlaga življenjske in poklicne uspešnosti;
- znanje naravoslovja oz. družboslovja se praviloma povezuje s strokovnim znanjem, lahko pa se v program razvršča kot samostojna programska enota;
- pri učnih ciljih je poudarek na praktično uporabnem znanju, podprtem s poznavanjem splošnega znanja, pridobivanju ključnih kvalifikacij in ustreznega strokovno-teoretičnega znanja;
- načelo celostnosti pouka in uporabnosti znanja je dopolnjeno s potrebo po poznavanju teoretičnih principov, zlasti tistih, ki so v funkciji stroke. Prednost se daje primerom pred načelom znanstvene sistematičnosti;
- pri načrtovanju ciljev strokovno-teoretičnega znanja so enakovredni cilji, ki izhajajo iz ključnih kvalifikacij, in potrebnost znanja pri praktičnem izobraževanju;
- izobraževanje, ki temelji na analitičnem mišljenju, ima pri urjenju poklicnih spretnosti enakovreden pomen kot posnemanje;
- cilji praktičnega izobraževanja izhajajo iz relativno preglednih, manj standardiziranih, kompleksnih delovnih opravil, značilnih za poklice širokih profilov, z večjo stopnjo delovne samostojnosti in tehnološke inovativnosti ter sposobnosti reševanja problemov;
- v izobraževanju je večji poudarek na razvijanju sposobnosti za prenašanje poklicnega znanja v netipične situacije in sposobnosti za reševanje problemov, za obvladovanje različnih tehnik dela in različnih tehnoloških postopkov;
- doseganje ključnih poklicnih ciljev je povezano s povezovanjem teoretičnega in praktičnega izobraževanja, s sposobnostjo samostojne uporabe znanja pri identifikaciji in reševanju tehnoloških problemov v delovnem procesu.

IZHODIŠČA ZA SESTAVLJANJE PREDMETNIKA

Programi srednjega poklicnega izobraževanja so lahko pripravljene ne glede na dualno ali šolsko organizacijo izobraževanja. Jedro izobraževalnega programa je enotno in obsega minimalni standard teoretičnega oz. praktičnega znanja, ki zagotavlja pridobitev določene poklicne izobrazbe ne glede na obliko izobraževanja.

IZHODIŠČA

21

To jedro sestavljajo:

- splošnoizobraževalno znanje oziroma znanje, skupno vsem programom srednjega poklicnega izobraževanja,
- strokovno-teoretično znanje,
- praktično izobraževanje, katerega standard izhaja iz postavke o enakih izpitnih katalogih za šolsko in dualno obliko izobraževanja.

Praktično izobraževanje obsega:

- praktični pouk v šoli ali medpodjetniškem centru,
- praktično izobraževanje v delovnem procesu.

Praktično izobraževanje se praviloma izvaja pri delodajalcih, s programom pa se določi tudi del praktičnega izobraževanja, ki ga kot praktični pouk lahko izpeljuje šola ali medpodjetniško organizirani izobraževalni center.

- 1. Programi srednjega poklicnega izobraževanja trajajo 3 do 4 leta in obsegajo v treh letih največ 4388 ur. Trajanje posameznega programa je treba posebej utemeljiti na podlagi mednarodnih primerjav.**
- 2. Tedensko število ur ne sme preseči 32 ur. Če se izvaja praktično izobraževanje samo v delovnem procesu, lahko traja 38 ur na teden.**
- 3. Šola v sodelovanju z gospodarskimi združenji oziroma regionalnimi partnerji pripravi in sprejme ali izbere že pripravljene kataloge znanja najmanj za 578 ur ali največ za 704 ure, pri čemer ne sme preseči skupnega števila ur.**

V skladu z Zakonom o usmerjanju otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami šola lahko prilagodi izpeljavo programa tem osebam, pri čemer lahko zanje tudi podaljša izobraževanje, vendar največ za eno leto. Strokovni svet lahko za izobraževanje oseb s posebnimi potrebami prilagodi ves izobraževalni program, pri tem lahko prilagodi tudi predmetnik tako, da posamezne predmete nadomesti z ustreznimi enakovrednimi predmeti.

**MINIMALNI STANDARDI
SPLOŠNE IZOBRAZBE, STROKOVNO-TEORETIČNEGA IN PRAKTIČNEGA ZNANJA
ZA PROGRAME SREDNJEGA POKLICNEGA IZOBRAŽEVANJA**

Predmet (ključne kvalifikacije)	Skupno št. ur	Odstotek
Sporazumevanje v slovenščini	180	4,3–5,2 %
Jezikovna komunikacija v tujem jeziku	90	2,1–2,6 %
Strokovno računstvo	180	4,3–5,2 %
Šport	90	2,1–2,6 %
Skupaj	540	12,8–15,6 %
Strokovno-teoretični predmeti z naravoslovjem, družboslovjem in umetnostjo	720	17–20,7 %
Skupaj	1260	29,8–36,3 %
Praktično izobraževanje s strokovno teorijo:		
praktični pouk	1500*	
praktično izobraževanje v delovnem procesu	912**	
Skupaj	2660*	43,7–50,2 %
Na nacionalni ravni	2894–3524	80 %
Na ravni šole	578–704	20 %
Skupaj	3472–4228	100 %
Interesne dejavnosti	160	
Skupaj	3632–4388	

* Največ

** Najmanj 24 tednov praktičnega izobraževanja v delovnem procesu

Skupno število tednov izobraževanja je najmanj 104 in največ 119 tednov. Število tednov praktičnega izobraževanja je največ 70, od tega je vsaj 24 tednov praktičnega izobraževanja v delovnem procesu.

Izobraževalni program mora obsegati najmanj dva tedna interesnih dejavnosti na leto, v zadnjem letniku pa najmanj en teden.

Teoretični pouk v šoli ne sme trajati več kot 7 ur na dan.

Teoretični pouk in praktično izobraževanje naj se menjavata v ustreznem razmerju oziroma zaporedju, ki ga je treba opredeliti za vsak program posebej.

ZAKLJUČNI IZPIT

Zaključni izpit obsega teoretični in praktični del.

Teoretični del obsega: pisni in ustni izpit iz sporazumevanja v slovenščini, lahko pa tudi iz strokovno-teoretičnega znanja.

Praktični del obsega: izdelek oz. storitev z zagovorom, v katerem kandidat dokazuje povezanost strokovno-teoretičnega in praktičnega znanja.

Vsebina izpita iz posameznega predmeta, zahteve izdelka oz. storitve ter teoretičnega znanja, ki ga mora kandidat pokazati ob izdelku ali storitvi, morajo biti jasno in konkretno opredeljeni na enotnih standardih, ki se določijo v **obliki izpitnih katalogov**.

Pri izpeljavi praktičnega dela zaključnega izpita sodelujejo šola in zbornice oz. ministrstva na področjih, kjer zbornice niso organizirane.

3. PROGRAMI SREDNJEGA STROKOVNEGA OZIROMA SREDNJEGA TEHNIŠKEGA IZOBRAŽEVANJA

Značilnosti izobraževalnih programov in ciljev izobraževanja:

- sistematično dopolnjujejo splošno izobrazbo pri vseh temeljnih splošnoizobraževalnih predmetih, značilnih za srednješolsko izobraževanje;
- znanje naravoslovnih oz. družboslovnih predmetov se v program razvršča v samostojnih enotah, s katerimi se dopolnjuje pouk strokovnih predmetov;
- pri učnih ciljih je enakovreden poudarek na teoretičnem in praktičnem znanju ter na pripravi za pridobitev strokovne izobrazbe in nadaljevanje izobraževanja;
- pouk splošnoizobraževalnih predmetov omogoča spoznavanje ustreznih znanstvenih področij, na izbranih primerih omogoča poglobljanje teoretičnih principov, ki so podlaga za razumevanje stroke, učni cilji se pri teh predmetih določajo na načelih sistematičnosti, znanstvene utemeljenosti in eksemplarnosti;

- pri izhodiščih za načrtovanje ciljev strokovno-teoretičnih predmetov naj bi bila enakovredna: spoznavanje teorije in potrebnost znanja pri praktičnem izobraževanju; izobraževanje v večji meri temelji na analitičnem mišljenju, ki je podlaga razvijanja poklicnih spretnosti;
- cilji praktičnega izobraževanja izhajajo iz zahtevnejših in nestandardiziranih, kompleksnih delovnih opravil, povezanih s tehnologijo dela, razvojem delovnih procesov, pripravo in kontrolo dela;
- poklicna usposobljenost mora zagotavljati obvladovanje tehnološko in delovno kompleksnih ter zahtevnejših procesov, prenašanje poklicnega znanja v problemske situacije, obvladovanje priprave in kontrole delovnega procesa posebno z vidika kakovosti dela in reševanja problemov;
- uspešnost ključnih poklicnih ciljev je povezana s povezovanjem teoretičnega in praktičnega pouka, z razvijanjem sposobnosti za samostojno uporabo znanja v novih delovnih situacijah.

IZHODIŠČA ZA SESTAVLJANJE PREDMETNIKA

Izobraževanje traja štiri leta in obsega največ 5652 ur.

Predmetnik obvezno sestavljajo štirje vsebinski sklopi:

- splošnoizobraževalni predmeti, ki zagotavljajo pripravo na poklicno maturo in minimalni skupni splošnoizobrazbeni standard tehniških oz. strokovnih šol,
- strokovno-teoretični predmeti,
- praktično izobraževanje (praktični pouk, praktično izobraževanje v delovnem procesu),
- interesne dejavnosti.

Strokovni svet opredeli vsebino in cilje pouka za 80 odstotkov učnih ur, razen pri slovenščini, tujem jeziku in matematiki, kjer opredeli vsebino in cilje za vse ure. Šola v sodelovanju z gospodarskimi združenji oziroma regionalnimi partnerji pripravi in sprejme (ali izbere že pripravljene) kataloge znanja za najmanj 574 oz. največ 670 ur. Avtonomno opredeljevanje vsebine in ciljev se nanaša na strokovno-teoretične predmete in praktično izobraževanje in se sme razlikovati za +,-3 odstotke.

Šola mora izvajati najmanj po dva družboslovna in dva naravoslovna predmeta po lastni izbiri. V strokovno-teoretično znanje je treba včleniti najmanj 70 ur vsebin naravoslovja in 70 ur vsebin družboslovja ter 70 ur informatike, kar mora biti prepoznavno razvidno iz učnih ciljev. V strokovnih vsebinah morajo biti načrtovani cilji s stališča ključnih kvalifikacij, zlasti pa estetike pri delu, komunikacij, merilnih tehnik, organizacije in priprave dela, podjetništva, upravljanja in vodenja.

**MINIMALNI STANDARD
SPLOŠNE IZOBRAZBE, STROKOVNO-TEORETIČNEGA IN PRAKTIČNEGA ZNANJA
ZA PROGRAME SREDNJEGA STROKOVNEGA IZOBRAŽEVANJA**

IZHODIŠČA

25

Predmeti	Število ur na teden				Skupno št. ur	Odstotek
	1. l.	2. l.	3. l.	4. l.		
Slovenščina	4	4	3	3	487	9,2–10,3 %
Tuji jezik	3	3	3	3	417	7,9–8,8 %
Matematika	3	3	3	2	383	7,2–8,1 %
Umetnost					60	1,1–1,3 %
Družboslovni predmeti:					210	4–4,4 %
– zgodovina						
– geografija						
– sociologija						
– psihologija						
Naravoslovni predmeti:					210	4–4,4 %
– fizika						
– kemija						
– biologija						
Šport					330	6,2–7 %
Skupaj					2097	39,6–44,4 %
Strokovno-teoretični predmeti*					1350	25,5–28,6 %
Skupaj					3447	65–72,9 %
Praktično izobraževanje:						
praktični pouk					750**	
praktično izobraževanje v delovnem procesu					152***	
Skupaj					902**	7,1–15 %
Na nacionalni ravni					4154 – 4630	80 %
Na ravni šole					574 – 670	20 %
Skupaj					4728 – 5300	100 %
Interesne dejavnosti					352	
Skupaj					5080 – 5652	

* Skupaj z integriranimi vsebinami informatike

** Največ

*** Najmanj 4 tedne praktičnega pouka v delovnem procesu

Znotraj fonda ur strokovno-teoretičnih predmetov se omogoča izbirnost, in sicer v 2. in 3. letniku tri ure ter v 4. letniku štiri ure na teden. Izbor predmetov naj se omogoča izmed splošnoizobraževalnih (tudi drugi tuji jezik) ali strokovno-teoretičnih predmetov. V opredeljenem časovnem okviru imajo dijaki pravico do dodatnih najmanj 70 ur iz tujega jezika ali matematike glede na to, kateri predmet izberejo pri poklicni maturi.

Predmetnik mora obsegati tri tedne interesnih dejavnosti na leto, v zaključnem letniku pa najmanj dva tedna.

Praktično izobraževanje mora obsegati najmanj 480 ur, od tega najmanj 152 ur v delovnem procesu. Vsebina in cilji praktičnega izobraževanja se načrtujejo na podlagi realnih problemov iz delovnih procesov in usposabljaajo dijake za samostojno reševanje problemov v naravnih delovnih situacijah. Praviloma se praktični del izobraževanja izvaja v sodelovanju s podjetji.

Programi tehniškega in drugega strokovnega izobraževanja se pripravljajo praviloma za štiriletno izobraževanje. Za petletno izobraževanje se pripravljajo, če to terja zahtevnost stroke, kar mora biti posebej utemeljeno na podlagi zahtevnosti poklica in mednarodnih primerjav.

POKLICNA MATURA

Obsega izpite iz:

a) predmetov, obveznih za vse dijake posameznega programa, in sicer:

- ustni in pisni izpit iz slovenščine,
- ustni in pisni izpit iz temeljnega strokovno-teoretičnega predmeta;

b) izbirnih predmetov:

- ustni in pisni izpit iz tujega jezika ali matematike ter
- izdelek oz. storitev, praviloma kot projektna naloga, ob kateri kandidat dokazuje tudi ustrezno teoretično znanje.

Šola mora v poklicni maturi ponuditi dijakom izbor vseh možnosti v izbirnih predmetih. Vsebina izpita iz posameznega predmeta pri poklicni maturi ter zahteve izdelka in storitve morajo biti jasno in konkretno opredeljene po enotnih standardih ter se zato določajo v obliki izpitnih katalogov. Isti predmet ima pri poklicni maturi enak izpitni katalog ne glede na vrsto programa oz. število ur v predmetniku.

4. PROGRAMI POKLICNO-TEHNIŠKEGA IZOBRAŽEVANJA

IZHODIŠČA ZA PRIPRAVO PREDMETNIKA

IZHODIŠČA

27

Predmetnik sestavljajo štirje vsebinski sklopi:

- splošnoizobraževalni predmeti, ki zagotavljajo minimalni skupni splošnoizobrazbeni standard tehniških oz. strokovnih šol,
- strokovno-teoretični predmeti,
- praktični del izobraževanja (praktični pouk, praktično izobraževanje v delovnem procesu),
- obvezne interesne dejavnosti.

Programi poklicno-tehniškega izobraževanja se oblikujejo kot dopolnitev programov poklicnega izobraževanja in omogočajo absolventom poklicnega izobraževanja doseči v ustreznem strokovnem področju tehniško oz. srednjo strokovno izobrazbo, ki je enakovredna izobrazbenemu standardu štiriletne strokovne oz. tehniške šole.

Temeljno načelo za pripravo programa poklicno-tehniškega izobraževanja je, da mora program izhajati iz razlike med poklicnim in tehniškim oz. strokovnim izobraževanjem v ustreznem strokovnem področju.

Programi poklicno-tehniškega izobraževanja se lahko pripravljajo tudi za poklice, za katere ni predvideno srednje strokovno oz. tehniško izobraževanje. Splošni cilji teh programov so primerljivi s cilji programov tehniškega izobraževanja. Katalogi znanja se pripravijo v skladu z minimalnim standardom splošne izobrazbe, strokovno-teoretičnega in praktičnega znanja.

Strokovni svet opredeli vsebino in cilje pouka za 80 odstotkov učnih ur, razen pri slovenščini, tujem jeziku in matematiki, kjer opredeli vsebino in cilje za 100 odstotkov ur. Šola v sodelovanju z gospodarskimi združenji oziroma regionalnimi partnerji pripravi in sprejme (ali izbere že pripravljene) kataloge znanja za najmanj 242 oz. največ 288 ur. Avtonomno opredeljevanje vsebine in ciljev se nanaša na strokovno-teoretične predmete in praktično izobraževanje in se sme razlikovati za +,-3 odstotke.

Predmetnik obsega najmanj tri tedne interesnih dejavnosti.

Izobraževanje se konča s **poklicno maturo**, za katero se uporabljajo izpitni katalogi, veljavni za poklicno maturo v ustrezni srednji tehniški oz. strokovni šoli. Kadar ustreznega srednjega strokovnega šola ne obstaja, se pripravijo posebni izpitni katalogi.

Za pripravo izobraževalnih programov poklicno-tehniškega izobraževanja veljajo enaka načela kot za pripravo programov srednjega strokovnega izobraževanja.

MINIMALNI STANDARD
SPLOŠNE IZOBRAZBE, STROKOVNO-TEORETIČNEGA IN PRAKTIČNEGA ZNANJA
ZA PROGRAME POKLICNO-TEHNIŠKEGA IZOBRAŽEVANJA

Predmeti	Število ur na teden		Skupno št. ur	Odstotek
	1. l.	2. l.		
Slovenščina	4	4	276	11,2–12,5 %
Tuji jezik	4	5	310	12,5–14 %
Matematika	2	3	172	6,9–7,8 %
Umetnost			30	1,2–1,4 %
Pouk družboslovnih predmetov:			120	4,8–5,4 %
– zgodovina				
– geografija				
– sociologija				
– psihologija				
Informatika			60	2,4–2,7 %
Pouk naravoslovnih predmetov:			120	4,8–5,4 %
– fizika				
– kemija				
– biologija				
Šport			150	6–6,8 %
Skupaj			1238	49,8–56,1 %
Strokovno-teoretični predmeti*			630	25,4–28,5 %
Skupaj			1868	75,2–84,6 %
Praktično izobraževanje			240**	
Skupaj na nacionalni ravni			1966–2196	80 %
Na ravni šole			242–288	20 %
Skupaj			2208–2484	100 %
Interesne dejavnosti			96	
Skupaj			2304–2580	

* Znotraj strokovno-teoretičnih predmetov naj se omogoča izbirnost, in sicer v prvem letniku tri, v drugem pa štiri ure na teden.

** Največ

5. PROGRAMI POKLICNEGA TEČAJA

Programi poklicnega tečaja omogočajo absolventom gimnazij (splošnih, strokovnih, klasičnih, umetniških) pridobiti prvi poklic na enaki ravni kot ustrezne srednje poklicne, tehniške in druge strokovne šole. Poklicni tečaj je oblika izobraževanja, ki je vzporedna siceršnjemu rednemu srednjemu strokovnemu (poklicnemu) izobraževanju. Lahko se pripravi tudi izobraževalni program poklicnega tečaja za poklice in poklicna področja, za katere ni predvidenega programa srednjega poklicnega ali strokovnega izobraževanja.

Program lahko obiskuje vsak, ki je uspešno končal četrti letnik katerekoli gimnazije. Drugi pogoji (zdravstvene ali psihološke kontraindikacije za opravljanje poklica) morajo biti identični z vpisnimi pogoji v ustreznem programu srednjega strokovnega (poklicnega) izobraževanja.

TEMELJNA NAČELA ZA PRIPRAVO PREDMETNIKA IN KATALOGOV ZNANJA

Predmetniki in katalogi znanja se v izobraževalnem programu poklicnega tečaja pripravljajo na podlagi veljavnih izobraževalnih programov srednjega strokovnega (poklicnega) izobraževanja. Kadar ustreznega programa srednjega strokovnega (poklicnega) izobraževanja ni, se pripravijo predmetnik in katalog znanja v skladu z minimalnim standardom strokovno-teoretičnega in praktičnega znanja v srednjem strokovnem (poklicnem) izobraževanju.

Predmetnik poklicnega tečaja obsega samo strokovno-teoretične predmete in praktični del izobraževanja (praktični pouk, praktično izobraževanje v delovnem procesu). Pri tem se upoštevajo enaka načela in standard znanja kakor za veljavni izobraževalni program srednjega strokovnega oz. tehniškega izobraževanja.

Program ima na teden največ 36 ur pouka ter obsega strokovno-teoretične predmete in praktično izobraževanje (praktični pouk in praktično izobraževanje v delovnem procesu) v ustreznem razmerju, izhajajoč iz programa ustreznega srednjega strokovnega oz. tehniškega izobraževanja oz. iz minimalnega standarda strokovno-teoretičnega in praktičnega znanja.

V katalogih znanja za strokovne predmete ne ponavljamo vsebin, ki so jih gimnazijci že absolvirali, temveč se ravnamo po načelih praktične uporabe na poklicnem področju.

Pogoj za zaključek je opravljena poklicna matura. Dijakom, ki so opravili maturo, ni treba opravljati obveznega dela poklicne mature (slovenščina in tuji jezik ali matematika).

Naziv strokovne izobrazbe v programu poklicnega tečaja, ki je pripravljen na podlagi programa srednjega strokovnega izobraževanja, je enak kot v ustreznem programu srednjega strokovnega izobraževanja.

VII. PRIPRAVA KATALOGOV ZNANJA IN IZPITNIH KATALOGOV ZA PRAKTIČNO IZOBRAŽEVANJE V PROGRAMIH POKLICNEGA IZOBRAŽEVANJA

30

Praktično izobraževanje se lahko izvaja kot praktični pouk in praktično izobraževanje v delovnem procesu. Za praktični pouk se pripravljajo katalogi znanja, ki so izdelani tako, da se to izobraževanje izvaja po pedagoških načelih, dinamiki in razporeditvi, ki je značilna za praktični pouk v šolskih delavnicah – medpodjetniških centrih, in ne po načelih, ki so značilna za izvajanje praktičnega izobraževanja v neposrednem delovnem procesu.

Za praktično izobraževanje v delovnem procesu se pripravljajo izpitni katalogi za vmesni in zaključni preskus.

Uspešnost praktičnega izobraževanja pri delodajalcu se ugotavlja z vmesnim preskusom. V letniku, ko vmesni preskus ni predviden, ga ocenjuje delodajalec.

VMESNI PRESKUS

Vmesni preskus je preskus uspešnosti praktičnega izobraževanja pri delodajalcih. Opravlja se po drugem letniku in je pogoj za napredovanje v višji letnik.

Vsebina in obseg vmesnega preskusa se določi v obliki izpitnega kataloga na predlog zbornic. Izpitni katalogi za vmesni preskus so po obsegu, ciljeh in vsebini znanja, ki se preverjajo, v načelu enaki katalogom praktičnega dela zaključnega izpita.

IZPITNI KATALOGI

Izpitni katalog za vmesni preskus in praktični del zaključnega izpita je podlaga za preverjanje pridobljenega znanja in spretnosti v skladu s poklicnim standardom in obsega:

- ime izobraževalnega programa,
- ime izpitne enote,
- izpitne cilje,
- priporočila za uporabo izpitnega kataloga,
- znanje in spretnosti, ki se preverjajo na vmesnem preskusu,
- znanje in spretnosti, ki se preverjajo na zaključnem izpitu,
- ocenjevanje,

- dovoljene pripomočke,
- literaturo in druge pripomočke.

V izpitnih katalogih se opredelijo oblike izpitnih nalog: individualno izpitno delo, enotno izpitno delo, delovni preskus.

VIII. TEMELJNA IZHODIŠČA ZA PRIPRAVO IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMOV IN KATALOGOV ZNANJA

32

1. SESTAVINE KATALOGOV ZNANJA

Katalogi znanja se pripravljajo za posamezne predmete ter obsegajo:

- ime predmeta,
- število ur po posameznih letnikih in oblikah izobraževalnega dela,
- usmerjevalne cilje,
- operativne cilje,
- obvezne oblike preverjanja in ocenjevanja znanja ter morebitne posebnosti, povezane s preverjanjem znanja,
- didaktično-metodična priporočila za izvajanje izobraževanja.

Katalogi znanja morajo biti strukturirani tako, da so iz njih razvidni didaktična aplikacija in prehod od poklicnih zahtev, prek ciljev izobraževanja, vsebine oz. standardov znanja do posebnosti v izvedbi.

Ime predmeta naj jasno izraža strokovno identiteto predmeta in naj ne obsega več kot 30 znakov.

Katalog znanja za posamezni predmet se opredeli predvsem s cilji izobraževanja. Cilji se določijo na dveh ravneh:

- a) Na globalni ravni določimo **usmerjevalne cilje**, to so cilji, ki predstavljajo splošno usmeritev učitelju pri učnem delu. Pri tem gre za cilje, ki poudarjajo pomen nepragmatičnih vrednosti posameznega predmeta. To so cilji, ki v idealni, pa vendar transparentni obliki izražajo težnjo in globalno usmeritev ter pomen predmeta tako za splošni razvoj mladega človeka kot za njegov poklicni oz. strokovni razvoj. Smisel globalnih učnih ciljev je preprečevanje redukcije pouka posameznega predmeta zgolj na poklicno-pragmatično raven ter v tem, da usmerjajo učitelja k odpiranju širine znanja in k njegovi razvojni funkciji, ki konkretno ni popolnoma uresničljiva.
- b) Na konkretni ravni se opredeljujejo pri posameznem predmetu **temeljni oz. obvezni učni cilji**, ki jih mora doseči dijak za uspešno napredovanje po programu in za dokončanje šolanja. Temeljni oz. obvezni učni cilji morajo biti definirani tako, da jih v normalnih okoliščinah in pomoči lahko dosežejo vsi dijaki/vajenci, hkrati pa morajo biti konkretno uresničljivi, omogočati morajo tudi verifikacijo uresničljivosti, s tem da jih je mogoče meriti oz. oceniti.

Katalogi znanja se pripravljajo bolj na načelih učinkiljnega kot učnovsebinskega načrtovanja. To pomeni, da so globalni in konkretni cilji določeni tako, da učitelj lahko samostojno izbere vsebino, postopke, učne dejavnosti in metode za njihovo doseganje. Ob konkretnih ciljih pa se v katalogih znanja lahko navajajo tudi učne vsebine, ko izbiro le-teh ni mogoče prepustiti posameznemu učitelju in je zaradi standardizacije ciljev poklicne ali strokovne usposobljenosti nujno, da se nekateri učni cilji uresničujejo tudi po vnaprej načrtovanih oz. predpisanih vsebinah, praktičnih dejavnostih ali postopkih. To načelo velja tako za kataloge znanja teoretičnih predmetov kot praktičnega pouka, v katerih se poleg ciljev in vsebin konkretno navajajo tudi delovni postopki, gradivo in druge vsebine, ki jih mora dijak/vajenec spoznati. Pri tem mora predmetnik razmejiti med deležem, cilji in vsebinami praktičnega izobraževanja, ki se izvajajo v šoli, pri posameznem delodajalcu ali v medpodjetniško organiziranem centru za praktično izobraževanje.

Izobraževalni cilji za posamezen predmet se pripravljajo po naslednji shemi:

OPERATIVNI CILJI IZOBRAŽEVANJA			
Informativni cilji	Formativni cilji	Socializacijski cilji	Medpredmetne povezave

2. VSEBINSKO STRUKTURIRANJE IZOBRAŽEVALNEGA PROGRAMA, KATALOGOV ZNANJA IN IZPITNIH KATALOGOV

34

V izobraževalnem programu mora biti zagotovljena ustrezna korelacija med predmeti, ki omogoča logično strukturiranje splošnega in posebnega znanja.

Katalog znanja za vsak predmet v izobraževalnem programu oz. katalogi znanja za praktični pouk morajo zagotavljati povezovanje splošnoizobraževalnega znanja s strokovnim ter teoretičnega s praktičnim. Iz zasnove katalogov znanja za splošnoizobraževalne predmete mora biti razvidna aplikacija znanja na ustrezno strokovno področje.

Za vse stopnje poklicnega in strokovnega izobraževanja, zlasti nižjega poklicnega izobraževanja, se bodo oblikovali katalogi znanja za minimalni standard splošne izobrazbe, ki bodo vsebovali tudi načela integracije ključnih kvalifikacij v strokovni del programa.

Posebna pozornost naj bo namenjena socializacijskim ciljem, kjer naj se vključujejo tudi družbene in ekološke kompetence.

IZPITNI KATALOG ZA VMESNI PRESKUS IN PRAKTIČNI DEL ZAKLJUČNEGA IZPITA DOLOČA:

- a) cilje praktičnega dela izobraževanja glede na zahteve poklicne usposobljenosti za neposredno vključitev v delo;
- b) materiale, stroje, delovne pripomočke in delovne procese, ki jih mora kandidat poznati;
- c) delovne postopke, naloge in operacije ter spretnosti, sposobnosti in navade, ki jih mora razviti;
- č) znanje in spretnosti na primerih storitev, nalog, izdelkov, ki jih mora obvladati;
- d) strokovno-teoretično znanje, ki se nanaša na konkretne delovne postopke, storitve, izdelke, naloge (zagovor) ali je potrebno za doseganje poklicnega standarda.

Izpitni katalog za praktično izobraževanje mora biti sestavljen tako, da zajema celotno delovno območje poklicne usposobitve. Pri tem, upošteva racionalnost in učinkovitost izobraževanja ter pričakovane delovne razmere delodajalcev, določa, da se določen del praktičnega dela izobraževanja izvaja bodisi v šoli bodisi v skupno organiziranih centrih za praktično izobraževanje.

Izpitni katalog za praktično izobraževanje opredeljuje podlage za določitev prostorskih in drugih materialnih zahtev (pogojev) ter opreme za izvedbo tega izobraževanja.

INTERESNE DEJAVNOSTI OBSEGAJO NAJMANJ:

- tri športne in tri kulturne dneve na leto,
- program zdravstvene in ekološke vzgoje,
- program seznanjanja z družbenim okoljem, organizacijo lokalne samouprave ter podjetja in organizacijo panoge,
- program poklicnega svetovanja in svetovanja pri zaposlovanju.

OCENJEVANJE ZNANJA

V zvezi z ocenjevanjem posameznega predmeta in praktičnega pouka določijo katalogi znanja morebitne obvezne oblike ocenjevanja znanja (pisne naloge, oblike ocenjevanja z nacionalnimi testi, seminarske naloge, samostojno ocenjevanje vaj, dejavnosti, storitev).

V katalogih znanja za predmete, iz katerih se opravlja zaključni izpit oz. poklicna matura, je treba opredeliti pisno in ustno preverjanje znanja.

KADROVSKI POGOJI

Program opredeljuje izobrazbene zahteve, torej potrebno znanje za učitelje in druge izvajalce po posameznih predmetih in drugih sestavinah programa. Znanje se določa v skladu z izobrazbenimi zahtevami, ki jih določa zakon, in sicer tako, da se opredeli stopnja in vrsta (usmeritev) izobrazbe, ki jo sestavljavci učnih načrtov štejejo kot ustrezno za pouk posameznega predmeta. Ne navajajo se konkretni strokovni naslovi diplomantov, ker to določa minister s posebno odredbo. Načelno obstajata za določanje izobrazbenih pogojev dve možnosti:

1. Ko se zahteva izobrazba določene (x, y ...) stroke, se opredeli z besedilom: "kdor je končal univerzitetno ali visoko strokovno izobraževanje na področju x, y ..."; lahko tudi "najmanj končal visoko strokovno izobraževanje iz x, y ...".
2. Ko se zahteva posamezen študijski predmet v visokošolskem študiju "kdor ima najmanj visoko strokovno izobrazbo in je absolviral predmet x, y na ravni visokošolskega študija".

3. SESTAVINE IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMOV POKLICNEGA IN STROKOVNEGA IZOBRAŽEVANJA

Sestavine izobraževalnega programa so določene z zakonom o organizaciji in financiranju izobraževalnega programa in obsegajo splošni del in posebni del.

36

Splošni del vsebuje:

- ime izobraževalnega programa,
- naziv poklicne oz. strokovne izobrazbe,
- cilje izobraževalnega programa,
- trajanje izobraževanja,
- pogoje za vključitev v program,
- obvezne načine preverjanja in ocenjevanja znanja,
- pogoje za napredovanje in dokončanje izobraževanja.

Posebni del vsebuje:

- predmetnik z navedbo modulov ter obveznih in izbirnih predmetov z obsegom ur, določenih s programom, ter izbirnih predmetov, ki jih določi šola,
- predmetne kataloge znanja in izpitne kataloge,
- izvedbo izobraževalnega programa,
- znanje, ki ga morajo imeti izvajalci posameznega predmeta,
- delitev dijakov v skupine in sodelovanje laborantov.

Program, ki se izvaja oz. je prilagojen za dijake s posebnimi potrebami, vsebuje še:

- navodila za izvajanje,
- dejavnosti, ki so potrebne za doseganje posameznikovega optimalnega razvoja.

IX. PRILAGAJANJE IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMOV ZA PRIPADNIKE ITALIJANSKE NARODNE SKUPNOSTI TER ZA DVOJEZIČNO POKLICNO IN STROKOVNO IZOBRAŽEVANJE

V skladu z Zakonom o posebnih pravicah italijanske in madžarske narodne skupnosti na področju vzgoje in izobraževanja se izobraževalni programi prilagodijo tako, da se dopolnijo:

- cilji vzgoje in izobraževanja,
- pogoji za vključitev,
- predmetnik,
- katalogi znanja in izpitni katalogi.

S predmetnikom se lahko določi največ dve uri večja tedenska obveznost, kot je predvidena v standardnem programu. Programom se dodajo še navodila za izvajanje.

Za pripravo izobraževalnih programov poklicnega izobraževanja se uporablja model, ki velja za redke poklice in ki omogoča, da se organizirajo skupni oddelki za različne nazive poklicne izobrazbe.

Prilagojene izobraževalne programe za pripadnike italijanske narodne skupnosti in za dvojezične šole določi Strokovni svet R Slovenije za splošno izobraževanje, sprejme pa minister, pristojen za šolstvo. Pred sprejetjem si mora strokovni svet pridobiti pisno mnenje pristojnega organa samoupravne narodne skupnosti. S programom morata soglašati člana strokovnega sveta iz vrst obeh narodnih skupnosti.

X. PRILAGAJANJE IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMOV ZA DIJAKE IN VAJENCE S POSEBNIMI POTREBAMI

38

V skladu z Zakonom o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami se izobraževalni programi izvajajo tako, da šole upoštevajo odločbo o usmeritvi in pripravijo individualni program o prilagojenem izvajanju, da bi dijaki dosegli predpisani poklicni standard in ključne kvalifikacije.

Za dijake s posebnimi potrebami se v poklicnem in strokovnem izobraževanju izvajajo:

- programi s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo,
- prilagojeni programi z enakovrednim poklicnim standardom.

Obseg prilagoditev v prvem primeru je manjši in se nanaša predvsem na organizacijo in oblike vzgojno-izobraževalnega dela, preverjanje in ocenjevanje znanja, časovno razporeditev pouka, kadrovske pogoje, posebno opremo, pripomočke in sredstva ter oblike in obseg dodatne strokovne pomoči. Prilagoditve sprejema v tem primeru šola oziroma izvajalec programa po postopku, določenem s posebnim navodilom.

V drugem primeru se izobraževalni program lahko prilagodi tako, da se poleg prilagoditev iz prejšnjega odstavka ob upoštevanju najnižjih in najvišjih standardov predvidi daljše trajanje izobraževanja in nadomestitev posameznih predmetov ali vsebin z ekvivalentnimi, ki omogočajo doseganje enakovredne poklicne kvalifikacije oziroma poklicnih kompetenc. Tovrstne prilagoditve sprejema Strokovni svet RS za poklicno in strokovno izobraževanje.

Za pripravo in izpeljavo programov s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo ter prilagojenih programov z enakovrednim poklicnim standardom se pripravijo posebne strokovne podlage in navodila, ki jih sprejmeta strokovna sveta za splošno ter poklicno in strokovno izobraževanje.

XI. IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH

1. PROGRAMI POKLICNEGA IN STROKOVNEGA IZOBRAŽEVANJA, KI NISO POSEBEJ PRIPRAVLJENI ZA ODRASLE

Kadar se po programu poklicnega ali strokovnega izobraževanja, ki ni bil posebej pripravljen za odrasle, izobražujejo odrasli, se upošteva naslednje:

- iz predmetnika se črtajo predmet športna vzgoja, interesne dejavnosti, ki s tem niso pogoj za dokončanje izobraževanja;
- za odrasle ne veljajo v programih določeni pogoji za napredovanje;
- preverjanje znanja se izpelje z izpiti, pri tem se (lahko) upoštevajo v programu navedeni načini preverjanja, ne veljajo pa določila programa o obveznih oblikah preverjanja znanja;
- odrasli ne opravljajo vmesnega preskusa o uspešnosti praktičnega izobraževanja.

2. PROGRAMI, KI SO PRIPRAVLJENI TAKO, DA UPOŠTEVAJO PROGRAMSKE POSEBNOSTI ZA MLADE IN PROGRAMSKE POSEBNOSTI ZA ODRASLE

Za tovrstne izobraževalne programe velja, da se za odrasle že pri nastajanju programa predvidijo programske rešitve, ki zadevajo:

- posebnosti v ciljih izobraževalnega programa,
- spremembe v načinih preverjanja in ocenjevanja znanja,
- pogoje za napredovanje v programu,
- spremembe v strukturi predmetnika,
- prilagoditve v katalogu znanja.

CILJI IZOBRAŽEVALNEGA PROGRAMA

Praviloma so cilji izobraževanja za posamezne vrste izobraževalnih programov poklicnega in strokovnega izobraževanja enotni tako za mladino kot odrasle. Kljub temu pa morajo sestavljavci izobraževalnih programov preveriti, če so vsi cilji ustrezni tudi za odrasle ali če zadostujejo.

NAČINI PREVERJANJA IN OCENJEVANJA ZNANJA

Za odrasle se lahko predvidijo v programu oblike preverjanja in ocenjevanja, ki se razlikujejo od tistih, opredeljenih za mladino. Razlike lahko obsegajo spremembe v številu obveznih preverjanj, načinu preverjanja, v izbrani obliki preverjanja. Konkretnije se oblike in načine preverjanja ter ocenjevanja znanja za odrasle opredeli v predmetnih katalogih znanja ob tisti sestavini kataloga, ki določa obvezne oblike preverjanja in ocenjevanja.

40

Za odrasle veljajo isti izpitni katalogi kot za mladino, izvedba preverjanja in ocenjevanja znanja na zaključnem izpitu in pri poklicni maturi pa je za odrasle opredeljena v pravilniku.

POGOJI ZA NAPREDOVANJE V PROGRAMU

V izobraževalnem programu se za odrasle načeloma ne opredeli pogojev za napredovanje. To se stori le izjemoma – takrat, kadar je za uspešno delo v izobraževalnem programu nujno, da posameznik izpolni določene obveznosti, da lahko obvlada zahtevnejšo snov v nadaljevanju programa. V takih primerih se v programu natančno opredeli, za katere predmete, predmetne sklope oz. vsebine v programu veljajo pogoji za napredovanje. Izbiro o načinu in hitrosti napredovanja v izobraževalnem programu se prepusti posamezniku ali dogovoru med posameznikom in izvajalsko organizacijo.

PREDMETNIK

Za odrasle veljajo isti izobrazbeni standardi kot za mladino. Iz predmetnikov za mladino se iz predmetnikov za odrasle črta predmet športna vzgoja in interesne dejavnosti, praktično izobraževanje pa se prilagodi.

Izvajalci programov poklicnega in strokovnega izobraževanja morajo ponuditi športne in interesne dejavnosti, ali njim enakovredne dejavnosti, v katerih odrasli sodelujejo prostovoljno.

Pri prilagajanju praktičnega izobraževanja se upošteva naslednje:

- osebe, ki imajo delovne izkušnje na ustreznem poklicnem področju v dvakratnem obsegu ur, ki so s programom predvidene za praktično izobraževanje, se lahko brez vključevanja v praktično izobraževanje prijavijo k preskusu praktične usposobljenosti pri zaključnem izpitu;
- osebe brez delovnih izkušenj morajo opraviti praktično izobraževanje v obsegu, kot ga določa predmetnik.

S predmetnikom se po potrebi opredeli (priporoči) smiselno zaokrožene vsebinske dele izobraževalnega programa, kar predstavlja izhodišče za organizirano izvedbo izobraževanja po delih izobraževalnega programa oz. za dokončanje izobraževanja po takem načinu.

PREDMETNI KATALOGI ZNANJA

V predmetnih katalogih znanja se programske posebnosti za odrasle, če je treba, opredelijo pri naslednjih elementih kataloga:

- izvedbi,
- ciljih posameznega predmeta, ki pa ohranjajo enake standarde znanja za mlade in odrasle,
- seznamu literature,
- oblikah preverjanja in ocenjevanja znanja,
- povezanosti z drugimi predmeti.

Pri navajanju specifičnih rešitev je treba upoštevati pravico odraslega do uveljavljanja prej pridobljenega znanja pri predmetu ali delu predmeta, če o tem obstaja ustrezna dokumentacija, in do izbire različnih, vendar enakovrednih oblik in načinov ocenjevanja, kot so opredeljeni pri mladini (npr. metode UPZ: izdelava izdelka namesto opravljanja praktičnih vaj, seminarska naloga kot nadomestilo za štiri šolske naloge, preverjanje in ocenjevanje, ki se izpelje na delovnem mestu z demonstracijo delovnih opravil).

3. PROGRAMI POKLICNEGA IN STROKOVNEGA IZOBRAŽEVANJA, KI SO PRIPRAVLJENI SAMO ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH

Sestavine izobraževalnih programov so:

- ime izobraževalnega programa,
- cilji izobraževalnega programa,
- ciljna skupina (razen za programe poklicnega in strokovnega izobraževanja, ki dajejo javno veljavno izobrazbo),
- trajanje izobraževanja,
- obvezni načini preverjanja in ocenjevanja znanja,
- pogoji za vključitev, pogoji za napredovanje in dokončanje izobraževanja,
- strokovni/poklicni naziv, ki se pridobi po uspešnem končanem izobraževanju,
- predmetnik,
- katalogi znanja,
- izpitni katalogi,
- organizacija izvajanja izobraževalnega programa,
- znanje, ki ga morajo imeti izvajalci programa,

- informacija o sestavljavcih izobraževalnega programa, predlagateljih izobraževalnega programa, datumu sprejema in kdo ga je sprejel.

Odrasli si lahko poklicno oziroma strokovno izobrazbo pridobijo tudi z opravljanjem izpitov iz posameznih sestavin izobraževalnega programa, ne da bi se vključevali v organizirano izobraževanje. V tem primeru so podlaga za preverjanje znanja predmetni katalogi znanja, pri opravljanju zaključnega izpita ali poklicne mature pa izpitni katalogi.

42

XII. PREHODNA DOLOČBA

Izhodišča se uvajajo postopoma. Uporabljajo se za pripravo novih izobraževalnih programov, za katere bodo pripravljene novi poklicni standardi. O tem bo ob usklajevanju sprejemanja poklicnih standardov vsakič posebej na predlog Centra RS za poklicno izobraževanje odločil Strokovni svet RS za poklicno in strokovno izobraževanje.

Za prenovo izobraževalnih programov, ki so bili v skladu s sklepom Strokovnega sveta RS za poklicno in strokovno izobraževanje in ministra usklajeni z zakonom, kot podlaga pa je že sprejeta nomenklatura poklicev, se uporabljajo še naprej, najdlje pa do leta 2004, izhodišča, ki jih je sprejel Strokovni svet RS za poklicno in strokovno izobraževanje na svoji peti seji, dne 13. 12. 1996.

IZHODIŠČA

43